

Заглада С.В.,
студентка групи МВ-3
Науковий керівник: Ксендзук В.В.,
доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук,
професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В АФРИЦІ

Безпекові загрози в Африці значною мірою формують зовнішньополітичні пріоритети держав континенту та впливають на ширшу геополітичну динаміку. Транснаціональний характер тероризму, особливо в регіонах Сахелю, Сомалі та Північної Нігерії, перетворює його на чинник, що підриває регіональну стабільність і глобальну безпеку. У відповідь африканські уряди розробляють багаторівневі зовнішньополітичні стратегії, поєднуючи міжнародне співробітництво з розвитком власних оборонних та миротворчих спроможностей. Аналіз цих стратегій дає змогу оцінити ефективність континентальних та міжнародних ініціатив і окреслити перспективи зміцнення регіональної безпеки. Ще на початку 1990-х років терор активізувався в різних куточках планети, але не на Африканському континенті. Проте ситуація змінилася в 1998 р. після масштабного скоординованого теракту відразу у двох країнах – Кенії й Танзанії, коли нападу піддалися посольства США в Найробі і Дар-ес-Саламі. Будівлі посольств були зруйновані, загинуло понад двісті людей, більше чотирьох тисяч поранено [1, с. 96].

Ці атаки стали переломним моментом для сприйняття терористичної загрози в Африці, адже вперше континент опинився в центрі уваги міжнародної спільноти як потенційний майданчик для діяльності глобальних екстремістських мереж. Після вибухів 1998 року уряди країн Східної Африки, за підтримки США та міжнародних організацій, були змушені переглянути підходи до безпеки, посилити контроль над кордонами, покращити координацію спецслужб та активізувати дипломатичну співпрацю у сфері протидії тероризму.

Сьогодні Африка перетворилася на один із ключових центрів активності міжнародного тероризму. Терористичні угруповання тут вирізняються надзвичайною мобільністю, що значною мірою зумовлено слабким контролем і майже відкритістю африканських кордонів. Унаслідок цього на континенті діють десятки впливових міжнародних терористичних організацій: «Аль-Каїда ісламського Магрибу», «Рух за єдність і джихад» і «Ансар ад-Дін» у районі Сахеля, «Джамаат ахліс Сунна Ліддааваті валь-Джихад» («Боко Харам») у Нігерії, «Харакат аш-Шабаб аль-Муджахидін» у Сомалі, «Аль-Гамаїя аль-Ісламія» в Єгипті, «Армія опору Бога» в Уганді, піратський терор в Аденській і Гвінейській затоках та ін. Сьогодні Африканський континент міцно охоплений цілою мережею терористичних організацій [1, с. 97].

Зовнішньополітична відповідь на терористичні загрози в Африці формується на перетині багаторівневої взаємодії: континентальних інституцій (зокрема Африканського Союзу (АС) та регіональних об'єднань), міжнародних організацій (ООН, ЄС, НАТО), а також держав-акторів із глобальними або регіональними інтересами (США, Франція, Китай та ін.). Ця множинність дій призвела до комплементарних, але іноді суперечливих підходів, що поєднують військово-оперативні заходи, будівництво спроможностей, розвиток сил безпеки та програми запобігання радикалізації. АС поступово інституціоналізував політику, яка розглядає боротьбу з тероризмом як багатовимірну проблему – військову, політичну й соціально-економічну – і робить ставку на поєднання операцій із підтримки миру (PSO) та превентивних заходів. АС розвиває цілий комплекс, до якого входять: Африканські резервні сили (ASF) – регіонально збалансована структура, створена для швидкого реагування, що передбачає можливість розгортання в умовах терористичних загроз, внутрішніх конфліктів та гуманітарних криз, а також Африканський центр дослідження та вивчення тероризму (ACSRT) – науково-аналітична установа, що забезпечує обмін інформацією, підвищення кваліфікації, методологічну підтримку держав-членів та інтеграцію кращих практик. Ці інституції створюють основу для

«африканського мультилатералізму», який робить акцент на взаємній відповідальності держав-членів і пріоритеті континентальних рішень [3, с. 360].

Також АС розробив Конвенцію 1999 р. та подальші рамки протидії тероризму, які встановлюють юридичні та процедурні стандарти співпраці, екстрадиції, обміну розвідданими й кримінального переслідування. Ці документи слугують основою для гармонізації національного законодавства та для координації з партнерами (ООН, регіональні економічні співтовариства) [2].

Терористичні загрози в Африці мають комплексний і транснаціональний характер, а їх еволюція від поодиноких інцидентів до потужної, розгалуженої мережі радикальних угруповань суттєво вплинула на зовнішньополітичні стратегії держав континенту. Тероризм став не лише фактором внутрішньої нестабільності, але й каталізатором активного міжнародного реагування, що охоплює як національні заходи безпеки, так і широку міжнародну координацію, включно з участю США, ЄС, ООН та інших акторів.

Водночас африканські інституції – насамперед АС – поступово формують власну більш системну й автономну архітектуру безпеки, яка поєднує військові, аналітичні та превентивні інструменти. Це свідчить про становлення нової моделі континентальної відповідальності, де боротьба з тероризмом розглядається як багатоаспектний виклик, що потребує одночасно регіональної солідарності, інституційної спроможності та міжнародного партнерства.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що зовнішньополітичні стратегії африканських держав у сфері протидії тероризму розвиваються у напрямку інтеграції двох підходів: зміцнення внутрішніх сил безпеки та розширення міжнародної співпраці, що разом формують підґрунтя для довгострокової стабілізації континенту.

Список використаних джерел

1. Філюк В. Сучасні найвпливовіші терористичні організації Африки. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. С. 95–100. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22758/1/95-100.pdf> (дата звернення: 02.12.2025).

2. Centre for the Study and Research on Terrorism. URL: <http://www.caert.org.dz/official-documents/AU-CT-Framework.pdf> (дата звернення: 02.12.2025).

3. Tadesse B. Countering terrorism through peace support operations, lessons from the african union mission in Somalia. Journal of international peacekeeping. 2023. С. 351–367. URL: <https://surl.li/eklggh> (дата звернення: 02.12.2025).